

Nærings- og handelsdepartementet,
Avdeling for næringsregulering og skipsfart,
Postboks 8014 Dep,
0030 Oslo

HØRING - FORSLAG TIL NY MINERALLOV

Riksantikvaren viser til departementets ekspedisjon av 26.05.2003 vedr. ovennevnte.

Høringen inneholder forslag til ny minerallov. Vi ser det som positivt at forslag til ny minerallov både erstatter flere eldre lover og innfører nye bestemmelser som skjerper samfunnets krav til oppstart/drifting av ny virksomhet.

I det følgende kommenterer vi de forslag som Riksantikvaren mener vil berøre kulturminneinteressene.

2. Mineralnæringen i Norge

Til 2.1 Sammendrag

Det hevdes i høringsdokumentet at mineralnæringen på landsbasis er en lite arealkrevende næring. Sett fra et kulturhistorisk ståsted, er dette likevel ikke uproblematisk da attraktive områder for bosetning fra flere tusen år tilbake ofte har vært på steder med løsmasser. I dag finner vi ofte rester etter slike boplasser eller aktivitetsområder i de samme områder som kan være av interesse for mineralnæringen. Det kan være et stort konfliktpotensiale mellom ivaretagelse av kulturminner og kulturmiljøer og utnyttning av mineraler. Kulturminneforvaltningen har da også erfaring fra konflikter mellom kulturminner og kulturmiljøer og mineralnæringen.

Det er derfor positivt at det i høringsdokumentet legges stor vekt på at næringen i samarbeid med kommuner og andre myndigheter skal få aktiviteter med færrest mulige negative konsekvenser. Viktig er også plan- og bygningsloven (pbl) som verktøy for å unngå flest mulige arealkonflikter. I planprosessene vil forhold til miljøverdier, herunder kulturminner og kulturmiljøer avveies mot tiltaket.

Til 2.7 Mineralnæringen og miljøet

Miljøkonsekvenser av drift

I dette punktet savner vi omtale av konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer. Miljøbegrepet er her benyttet i snever forstand, og beskriver hovedsakelig konsekvensene av mineralnæringens virkning på naturinngrep og forurensning. Kultur-

minnetemaet burde vært omtalt på nivå med de øvrige miljøkonsekvensene. Både automatisk fredete kulturminner og vedtaksfredete kulturminner kan bli berørt av tiltak etter mineralloven.

Bruk av konsekvensutredninger

Når det gjelder bruk av konsekvensutredninger, gjør vi oppmerksom på at Planlovutvalget foreslår at det for planer som kan ha vesentlige virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn, skal gjennomføres en konsekvensutredning. Dette er i tråd med internasjonale krav og direktiver. Dette forutsettes implementert i mineralloven når en evt. ny plan- og bygningslov trer i kraft.

4. Hovedtrekk i forslaget

Til 4.1 En mer moderne språkbruk

Vi har forståelse for at det for næringen kan være vanskelig å endre godt innarbeidede begreper som skjerpning, muting og utmål. Vi vil likevel oppfordre til å benytte de nye foreslåtte begrepene – leting, undersøkelsesrett og utvinningsrett - da disse begrepene er lettere å forstå for alle som ikke er en del av bransjen.

Til 4.4 Fri leterett etter alle mineraler.

Nærings- og handelsdepartementet foreslår å utvide den frie leteretten til også å omfatte alle ikke-mutbare mineraler.

Leting av mineraler kan berøre automatisk fredete (arkeologiske) kulturminner, og krever i tilfelle dispensasjon fra kulturminneloven. Denne type kulturminner kan være ukjente og skjulte under bakken. Før leting iverksettes må derfor kulturminnemyndighetene kontaktes. Etter kulturminneloven (kml) § 8, første ledd er det nødvendig å søke om dispensasjon (tillatelse) for tiltak som kan virke inn på automatisk fredete kulturminner jf. kml § 3. Og etter § 8 andre ledd har tiltakshaver meldeplikt til kulturminnemyndighetene dersom det viser seg mens arbeidet er i gang at det kan berøre automatisk fredete kulturminner. Ved planlegging av offentlige og større private tiltak plikter den ansvarlige å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner jf. kml § 9. Dette gjelder både ved mutbare og ikke-mutbare mineraler. Vi mener at det må fremkomme i selve lovteksten at det ikke kan settes i gang leting uten at også kulturminnemyndighetene har vært kontaktet. Erfaringer fra andre saker (for eksempel byggesaksbestemmelsene) tilsier at det ikke er tilstrekkelig at slike henvisninger kun inngår i veiledning til lov eller forskrift. Vi foreslår derfor følgende tilføyelse i § 6 (i uthevet skrift):

Alternativ1: "Enhver har rett til å lete etter mineraler på fremmed grunn med de begrensninger som følger av annen lovgivning. Leting kan ikke igangsettes uten at avklaring etter kulturminneloven foreligger"

Alternativ2: "Enhver har rett til å lete etter mineraler på fremmed grunn med de begrensninger som følger av annen lovgivning, herunder kulturminnelovgivningen"

Til 4.5 Undersøkellesstadiet med prøvedrift

Undersøkelse av mutbare mineraler krever tillatelse fra Bergvesenet, mens undersøkelse av ikke-mutbare mineraler forutsetter avtale med grunneier.

Vi viser til våre merknader i forrige punkt og vil understreke at også når det gjelder undersøkelse og prøvedrift må det avklares hvorvidt tiltaket krever tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Hvor disse tiltak krever tillatelse etter reglene om reguleringsplan i pbl vil forholdet til kulturminneinteresser avklares i denne prosessen. RA ser det som ønskelig at plan- og bygningsloven sine regler om reguleringsplikt (også de som vil komme i den ny plan- og bygningslov) overholdes. Det er uheldig dersom det utvikler seg en praksis der det gis dispensasjon fra reguleringsplikten. Det vises også til våre merknader under *Sammendrag* vedr. planprosessen.

Hvor tiltaket ikke krever tillatelse etter pbl må det undersøkes om det er i konflikt med kulturminner eller kulturmiljøer. Når det gjelder avtale om undersøkelsesrett av ikke-mutbare mineraler etter § 9 bør dette fremkomme i selve lovteksten. Vi foreslår derfor følgende tilføyelse i § 9 (i uthevet skrift):

*”Den som vil sikre seg en rett i et område til å undersøke forekomster av ikke-mutbart mineral må inngå avtale med grunneieren. **Avklaring etter kulturminneloven må foreligge før avtale inngås.** Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon.”*

For mutbare mineraler må avklaringen ift. kulturminnelovgivningen være foretatt før undersøkelsen igangsettes. Dette må skje enten ifm. søknadsprosessen jf. §11 eller ifm. at undersøkeren varsler kommunen og fylkeskommunen etter § 15. Vi viser til pkt. 4.4 vedr. kmils bestemmelser.

I en del saker vil forholdet til kulturminneinteresser i det aktuelle området være kjent og tilstrekkelig belyst gjennom foreliggende saksdokumenter.

Ofte vil imidlertid kulturminneforvaltningen ha behov for befaringer og nærmere forundersøkelser der det på forhånd ikke foreligger et tilstrekkelig vurderingsgrunnlag i form av registreringer. I vinterhalvåret er det nødvendig å vente på barmark før befarings kan foretas.

Etter kml § 9 (for offentlige og større private tiltak) er det en frist på 3 måneder for kulturminnemyndighetenes uttalelse og eventuell tillatelse til fremlagte tiltak når det gjelder automatisk fredete kulturminner. Under visse forhold kan denne fristen vise seg å være for kort. Regional kulturminneforvaltning kan da kreve en ytterligere forlengelse av fristen på 1 måned, som om nødvendig kan forlenges av Riksantikvaren.

Disse forhold er det viktig å være oppmerksom på ifm. med oppstart av undersøkelse og prøvedrift. Dette bør også omtales i en eventuell veiledning til mineralloven.

Til 4.6 Utvinningsstadiet

Vi viser til våre kommentarer under pkt. 4.5.

Til 4.7 Aktørfinansiering på driftsstadiet

Vi slutter oss til forslaget om at det innføres aktørsertifisering for uttak av alle typer mineraler. At kravene justeres i forhold til den aktivitet som skal utføres, synes også riktig. Vi vil imidlertid understreke at kulturminnelovens bestemmelser gjelder uavhengig av tiltaket størrelse.

6. Forholdet til særlovgivningen

Til 6.1 Plan- og bygningsloven

Vi ser det som positivt at plan- og bygningsloven vies omtale som en viktig lov for mineralnæringen. Samtidig hadde vi gjerne sett at kulturminneloven ble viet en større omtale enn hva som er tilfelle under 6. 4 *Andre særlover*. RA sier seg enig i at tillatelser etter både plan- og bygningsloven og mineralloven formelt ikke bør avhenge av hverandre. Samtidig vil vi peke på at forholdet til automatisk fredete kulturminner ikke alltid avklares gjennom planprosess og planvedtak, det samme gjelder for vedtaksfredete kulturminner. En godkjent reguleringsplan vil dermed ikke alltid være tilstrekkelig for å kunne starte virksomhet. I disse tilfelle må som nevnt tiltaket avklares ift. kulturminneloven jf. våre kommentarer under pkt. 4.4 og 4.5.

Departementet vurderer bla. behovet for byggesaksbehandling for enkle innretninger av midlertidig karakter opp mot reglene i pbl § 85 og § 86 B. Vi gjør i denne sammenheng oppmerksom på at etter pbl § 85 skal midlertidige eller transportable bygninger, konstruksjoner eller anlegg ikke føre til ”*vesentlig ulempe for omgivelsene*”. Man ser likevel at slike anlegg ofte skjemmer kulturminner/kulturmiljøer, særlig hvor slike anlegg plasseres i naboskapet til automatisk fredete kulturminner. Vi viser også til kml § 3 hvor det bl.a. heter at ingen må sette i gang tiltak som utilbørlig skjemmer automatisk fredete kulturminner. I en eventuell veiledning til mineralloven bør disse synspunktene fremkomme.

Til 7. Tilsyn med undersøkelsesarbeider og drift

Vi anser det som positivt at det nå foreslås å innføre en generell tilsynshjemmel i mineralloven, inklusive krav om godkjent driftsplan. I noen tilfeller vil det være mulig å avklare forholdet mellom drift og bevaring av kulturminner i driftsplanen, særlig i de mindre uttakene.

8. Opprydning og sikring

8.2 Oppryddingsplikten

Opprydding etter avslutning av ordinær drift kan omfatte kulturminner som næringen selv har produsert, særlig der det har vært langvarig drift. Kulturminnemyndighetene bør konsulteres når langvarige uttak avsluttes.

8.3 Spørsmålet om finansiell garantiordning

Vi ser positivt på at det innføres en finansiell garantiordning. I de tilfeller det kan være aktuelt å bevare kulturspor etter næringens virksomhet, bør dette inngå som del av garantiordningen. Det kan også oppstå tilfeller der ikke kjente kulturminner, særlig arkeologiske kulturminner, dukker opp i driftsfasen/avslutningsfasen jf. kml § 10. Det vil da være behov for økonomi til å sikre kulturminnene og deres kildeverdi.

For øvrig viser vi til Nærings- og handelsdepartementet sin miljøhandlingsplan for 2001-2005 når det gjelder departementets eieransvar, direkte og indirekte, for kulturminner og kulturmiljøer skapt av mineraluttak og gruvedrift i Norge (s. 37-38).

Til 10. Større undersøkelses- og utvinningsområder

Det foreslås at undersøkelsesområde og utvinningsområde får økt sine maksimumsstørrelser, til dels betraktelig. Riksantikvaren påpeker at større områder vil kreve

større ressurser mht. gjennomføring av registreringer, utgravninger, dokumentasjon og/eller avbøtende tiltak i forhold til berørte kulturminner, som prospektørene må være oppmerksomme på og som de også må legge inn i sine planer.

Med vennlig hilsen

Kirsten Tegle Bryne
avdelingsdirektør

Lars Erik Eibak Bru